

1969-1974: presó, Bandera Roja, PSUC

El període, els cinc primers dies tancat, sense sortir al pati, sense rebre visites, sense saber ben bé què passarà després, amb presos comuns de tracte difícil, enorme brutícia de xinxes i misèria. Sobretot el desconeixement total d'un medi hostil, regulat amb un rigor enorme per unes normes absolutament desconegudes. L'endemà vaig rebre el primer signe de vida, venia de l'Alfons, l'afecte tan necessari per no estar sol i recuperar la iniciativa. Un llibre, precisament *La vida*, d'Oscar Lewis, amb una nota de l'Alfons. Al cap de pocs dies ens abraçàvem, dues setmanes més tard érem veïns de cella i formàvem part de la mateixa comuna. Els «polítics» ens organitzàvem per comunes, entre tres i set, entre les gràcies i les muses, com es recomana per a un sopar d'amics que volen fer la xerrada. Compartíem el menjar i altres béns petits, i sobretot compartíem paraules, records, reflexions, a vegades informacions i sempre esperances. Alfons, permanentment entusiasmada, combatiu i atent a totes les vicissituds quotidianes de la vida de presó. Recordo que només un cop el vaig veure profundament afectat, intensament trist. S'acostava el Nadal i a un membre de la comuna se li va ocórrer de fer ostentació «revolucionària», menyspreant

festes i trobades familiars. «Tant se val que sigui Nadal com un altre dia qualsevol! Tot això són ximpleries i enganys burgesos!» Alfons no va dir res de paraula, però molt amb els ulls. Quan el vaig mirar no vaig poder evitar la irritació en contestar a l'immadur i poc sensible company de comuna (això de banda, persona excel·lent i trotskista incansable).

Amb l'Alfons discutíem moltes hores diàries, que sempre eren poques, de la política, de la millor manera d'organitzar els treballadors i els sectors populars des de la base, de com superar el dogmatisme del pensament revolucionari a partir de la pràctica, del que ens semblaven excessos de política superestructural en el «partit», és a dir, l'únic partit d'esquerra present i proper, el PSUC. Aleshores començava a existir un nucli clandestí, al voltant d'una revista, que coordinava un conjunt de grups que feien feina de base a Comissions Obreres, d'Ensenyants, de Barri (després serien les associacions de veïns), en alguns sectors de tècnics i professionals. En aquest nucli participaven ex-militants del PSUC o ex-«companys de viatge», allunyats d'ell per la manera com es va liquidar el debat entorn de les posicions de Claudín el 1965 i després pel que consideràvem una política que descuidava l'organització i l'acció per la base en els anys posteriors. La majoria vam tornar al PSUC al cap d'uns anys: Jordi Solé Tura, Enric Solé, Josep M.ª Maymó, Teresa Eulàlia Calzada, Manuel Pujadas, Josep M.ª Miró, Carme Sala, Lluís Crespo, Carles Prieto, Lluís Isern, jo mateix, etcètera, encara que alguns no van tornar, com José M.ª Vidal, Paco Bonamusa, Joan Oms, etcètera, i d'altres han mantingut l'organització Bandera Roja fins avui, com Ignasi Faura i Ferran Fullà. Alfons, des de la presó mateix, es va integrar en aquest nucli inicial, que aviat es va incrementar amb grups de militants actius d'algunes fàbriques importants de Barcelona (Pegaso, Olivetti, etc.), mestres, estudiants i professionals. L'Alfons va fer un paper important en aquest creixement, entre el 1970 i el 1973, especialment entre els sectors que van promoure Cristians pel Socialisme, com M.ª Lluïsa, la seva dona, Joan García-Nieto, Jordi López Camps, Montse Comas, etcètera, i va contribuir al desenvolupament de Bandera Roja en el moviment obrer (a través de l'Institut d'Estudis Laborals, d'ESADE, de l'Escola del Clot, per la seva tasca al Baix Llobregat), entre els sectors professionals i a Andalusia. També a la presó vam acabar de dissenyar un projecte que ell ja tenia molt meditat i avançat: l'editorial Estela, després Laia.

Entre el 1972 i el 1973 Bandera Roja s'havia convertit en una organització consolidada, especialment a Catalunya. Prop d'un miler de militants la convertien probablement en la més important de les organitzacions polítiques d'esquerra, amb l'excepció, evidentment, del PSUC. Ja no n'hi havia prou de fer feina de base i formació política: calia tenir objectius polítics generals, política d'aliances,

capacitat d'intervenció en l'escena política. Bandera Roja va tenir la seva crisi de creixement, accelerada per la imminent crisi final del franquisme, que molt aviat es va convertir en crisi definitiva. S'havia de triar entre donar prioritat a una tasca unitària en els moviments socials o construir «la nostra organització» segons un model partidari tradicional; entre anar a l'Assemblea de Catalunya i al capdavant donar suport a l'estratègia política del PSUC o promoure una línia política alternativa; entre acceptar una pràctica política democràtica i de mobilització popular unitària (que conduïa a la identificació amb el PCE-PSUC) o la definició ideològica i doctrinària d'una organització a la recerca de la seva identitat diferencial. L'Alfons, com la majoria de nosaltres i entre els primers, no va caure en el patriotisme d'organització ni en la temptació de considerar-se destinat a tenir un grup fet a la seva mida. Vam optar, sense vacil·lacions i sense reticències, per integrar-nos col·lectivament al PSUC. La crisi havia durat un any, entre el 1973 i el 1974. A l'estiu del 1974, l'Alfons va formar part del primer grup de dirigents de Bandera Roja que va discutir amb les direccions del PCE i el PSUC i va decidir l'ingrés col·lectiu. Va ser Alfons Comín qui, un any més tard, a la conferència del PCE que va aprovar el programa, va intervenir en nom de tots els ex-militants de Bandera Roja per explicar el significat d'aquesta integració col·lectiva de gairebé cinc-cents militants solament a Catalunya (publicat al seu llibre *Cristianos en el Partido, comunistas en la Iglesia*, 1977).

L'Alfons devia començar a definir-se com a comunista a Bandera Roja, organització que optava explícitament per la tradició inaugurada amb la Revolució del 1917 i que va tenir sempre un complex d'Edip amb el PCE-PSUC (la negativa de sempre de Bandera Roja de definir-se com a partit, fins i tot el que va costar que més tard es definís com a «organització comunista», que els «fundadors» acceptàvem sempre amb reticència perquè no volíem instal·lar-nos-hi, expressava amb tota seguretat el desig de no trencar el cordó umbilical amb el «partit» i el projecte —inconscient?— de tornar-hi). Ara bé, les característiques de Bandera Roja com a organització de fet molt oberta i pluralista, que s'alimentava de militants a través de la seva pràctica i no tant per les seves opcions ideològiques, com a organització sense tradició pròpia i de caràcter més que provisional, no permeten de considerar com a històricament rellevant la presència de cristians al seu si.

L'Alfons va ser molt conscient des del primer moment que la seva adhesió al PCE-PSUC en tant que revolucionari cristià comportava una nova i enorme responsabilitat. Anàvem sortint definitivament de les catacumbes, acabava el llarg període de la resistència, s'albirava ja la democràcia. L'Alfons es va trobar, per desig exprés dels dirigents del PCE i el PSUC, Santiago Carrillo i Gregori López Raimundo, incorporat als màxims òrgans de direcció d'aquests partits,

que volien convertir-se a marxes forçades en partits comunistes diferents, més oberts i menys ideològics, menys dogmàtics i més plurals, més representatius i arrelats en la societat real i concreta on vivien. Els vells dirigents comunistes van intuir el que la incorporació de persones radicalment cristianes i que es feien comunistes en tant que cristianes podia significar per al comunisme al nostre país. L'Alfons va ser l'encarregat de representar-los, perquè era qui ho podia fer millor. Sense ell l'eurocomunisme a Espanya hauria estat una altra cosa, li haurien faltat components essencials. Gràcies a ell i als cristians que s'han fet comunistes, el partit és paradoxalment menys religiós i més laic. Però tot això és ja una altra història que altres poden explicar millor que jo.

Jordi BORJA